

TEPPO ESKELINEN

Ekologisen modernisaation hetki – ja jos ei niin ei

Euroopan ja euroalueen tulevaisuudesta puhutaan talouden näkökulmasta ja talouden käsittein. Tämä on sikäli perusteltua, että nykyisen kriisin synnyn voi pitkälti jäljittää taloudellisten instituutioiden ongelmiin. Nykymaailmassa olisi kuitenkin epärehellistä analysoida mitään suurempaa yhteiskunnallista kysymystä viittaamatta ympäristökriisiin. Ympäristökriisi ei ole irrallaan taloudesta ja liittyy siksi myös eurokriisiin. Se kuitenkin esiintyy lähes poikkeuksetta eri keskusteluna.

Ympäristökriisi on niin laaja ja vakava ongelmien joukko, etteivät poliitikot voi välttyä ottamasta asiaan kantaa. Ongelmia on vaikea kiistää, kun resurssien väheneminen ja saastuminen alkavat tuoda näköpiiriin entistä kouriintuntuvampia yhteiskunnallisia seurauksia.

Ympäristökriisiin aikaansaamat reaktiot voidaan jakaa karkeasti kahteen joukkoon. Ensimmäinen on usko strategiaan, jossa taloudellista toimintaa vähennetään hallitusti ja asteittain. Strategia ratkaisisi akuutit ympäristöongelmat. Kukaan ei kuitenkaan tiedä, miten strategia käytännössä toimisi ja toimisiko se hallitusti ollenkaan. Ideoita tuotannon, rahoituksen ja tulonjaon organisoinnista tältä pohjalta ei juuri ole esitetty. Lisäksi kulutustason kasvu on niin vahva edistyskertomus moderneissa yhteiskunnissa, että merkkejä sen murtumisesta on vähän. Niinpä yksikään valtavirran poliitikko ei oikeastaan ilmaise kannatustaan tälle strategialle.

Toinen reaktioiden ryhmä perustuu malliin, jota kutsutaan ekologisen modernisaation strategiaksi. Ajatuksena on vähentää materiaalien kulutusta ja saasteita vallitsevan talousmallin puitteissa. Homman ajatellaan jatkuvan kasvua myöten suurin piirtein entiseen malliin mutta kuitenkin niin, että tuotannon ja infrastruktuurin perusta muuttuu. Kukaan ei tiedä, ratkaiseeko tämä strategia ekologista kriisiä, mutta asiaa kysyttäessä kaikki poliitikot ilmaisevat käytännössä kannattavansa sitä.

Tämä yksimielisyys ei siis välttämättä perustu realistisiin oletuksiin, mutta se on yksimielisyyttä yhtä kaikki. Niinpä luulisi, että ekologista modernisaatiota pyritäisiin toteuttamaan kovalla höyryllä ja kollektiivisen päättäväisesti tällaisena kriittisenä aikana.

Valokuva: Sami Syrjämäki

*

Hämmentävää kyllä, tilanne on päinvastainen. Nimenomaan suhtautuminen eurokriisiin osoittaa tämän.

Ekologisen modernisaation strategian keskeinen osa on tulkinnasta riippumatta infrastruktuurin uusiminen. Tehtävä ei katoa, vaikka miten jääräpäisesti uskoisi tuotannon metamorfoosiin innovaatiotukia lisäämällä. Infrastruktuurin uusiminen merkitsee ainakin ratojen rakentamista, rakennusten korjaamista energiatehokkaammiksi, uudenlaista energiantuotantoa, kaupunkien tiivistämistä ja niin edelleen.

Toisin sanoen: rakentajille olisi töitä ja paljon. Itse asiassa töitä olisi niin paljon, että normaalisuhdanteessa ekologisen modernisaation välttämättömyys herättäisi huolta rakennusalan kysyntävetoisesta ylikuumenemisestä. Suurimman osan tästä rakentamisesta täytyy välttämättä olla julkisesti rahoitettua tai julkisesti tuettua.

Tällä hetkellä käynnissä on paha matalasuhdanne. Matalasuhdanne on paras ajankohta mihin tahansa julkiseen rakennushankkeeseen, koska talouteen tarvitaan kysyntää, eikä yksityinen sektori tuota sitä. Ongelmat ovat poikkeuksellisen akuutteja. Esimerkiksi Espanjassa noin 90 prosenttia rakennusalan työvoimasta on työttömänä. Tälle työvoimalle olisi luotava kysyntää.

Samaan aikaan ekologisesta modernisaatiosta tarvittaisiin vähintäänkin toimiva ja esimerkinomainen malli ennen kuin on liian myöhäistä – jos siihen siis todella uskotaan.

*

Tuntuisi siis järkevästi ajatellen päivänseivältä, että juuri tässä tilanteessa työttömille rakentajille oltaisiin luomassa töitä mittavalla ekologisella modernisaation hankkeella. Näin ei kuitenkaan tehdä. Miksi?

Ensimmäinen vastaus on, että rahaa ei ole. Tietenkään tämä ei tarkoita, että rahaa olisi varsinaisesti niukasti. Pikemmin se tarkoittaa, että Eurooppa suunnittelee jatkavansa järjestelmää, jossa rahoitusmarkkinat määrittelevät julkisen kulutuksen rajat. Operaation rahoittaminen olisi täysin mahdollista esimerkiksi keskuspankkijärjestelyjä muuttamalla. Sitä ei tehdä, koska keskuspankille on aikanaan sovittu tietty rooli, Saksan valtio ja finanssikapitalistit pelkäävät inflaatiota, ja euro on ylipäänsä organisoitu institutionalisoidulle epäluulolle julkista sektoria kohtaan.

Eurooppaa hallitsee monetarismi, joka kiistää julkisen kulutuksen dynaamiset vaikutukset ja rajoittaa liikkeellä olevan rahan määrää. Näistä premisseistä seuraa itse asetettu kielto lopettaa lama.

Toinen vastaus on, että ekologisesta elvytyksen organisoinnista ei päästäisi sopuun. Koska ekologisesti ja taloudellisesti parhaat hankkeet eivät jakaudu tasaisesti kansallisvaltioiden kesken, Euroopan poliittisten instituutioiden puitteissa on mahdotonta käyttää ekologisesta priorisoinnista lähtevää järkeä. Sen sijaan on

noudatettava vallitsevia sopimisen käytäntöjä, eli jonkinlaista katutappelijoiden kakunjaon logiikkaa.

Sitoutuminen ekologisen modernisaation projektiin on asetettava tähän kontekstiin. Vallitsevan poliittisen ajattelutavan mukaan hieman korkeamman inflaation riski ja kansallisesta intressistä tinkiminen ovat niin vakavia asioita, että niiden haitat painavat vaakakupissa enemmän kuin ekologisen modernisaation hyödyt. Toki projektin sanotaan olevan välttämätön, mutta se on toteutettava nämä ”realiteetit” huomioonottaen.

Tietysti millään tavalla uskottava ekologisen modernisaation projekti edellyttää *nimenomaan näiden* käsitysten hylkäämistä. Haasteet ovat kaikkea muuta kuin kansallisia, ja mikä tahansa suurempi infrastruktuurin uusimishanke lisää kysyntää ja siten potentiaalisesti inflaatiota – normaalisuhdanteessa vielä paljon matalasuhdannaista enemmän.

*

Eurokriisi tuntuu siis osoittavan, ettei ekologisen modernisaation projektiin tosiasiallisesti uskota. Se voi olla täysin järkeväkin, koska projektin toimivuudesta ei tosiaan ole takeita. Voi olla, että ainoastaan talouden supistaminen auttaa ympäristökriisiin. Tosin edelleen jää arvoitukseksi, miksi käytännössä jokainen poliitikko kuitenkin ilmaisee kysyttäessä kannatuksensa ekologisen modernisaation projektille.

Käytännössä ekologisen katastrofin hallinnan linjaksi näyttääkin muodostuvan kolmas vaihtoehto. Tämä on katastrofien hallinnan strategia: annetaan ekosysteemien romahtaa ja kriittisten resurssien loppua yksi kerrallaan. Sitten toivotaan, etteivät romahdukset olisi yhtäaikaista ja että niitä voisi paikata ja tilkitä eri tavoin. Tämä on paljon huonompi strategia kuin kaksi muuta.

Nyky-Euroopassa myös sosiaalisia katastrofeja on tarjolla hallittavaksi yllin kyllin. Kriisin suurimman taakan kantavilla eteläeurooppalaisilla on pitkät kapinaperinteet, ja mielialat ovat kehityksessä levottomiksi. Suurempi yhteiskunnallinen murtuma Välimeren rannalla on täysin mahdollinen. Kukaan ei tiedä, mitä siitä seuraisi, mutta ainakin hallinnan mahdollisuudet – reagointi taloudellisiin impulsseihin, yhteiskuntarauha ja valtion legitimitetti – kutistuisivat hyvin vähäisiksi.

Euroopan keskuksissa luotetaan suurten linjojen jatkuvuuteen eikä nähdä sitä, että järjestelmä saattaa murtua kokonaan. Sama seuraus on toki myös suuremmilla ekologisilla romahduksilla.

Ekologisen modernisaation strategia ei nykytilanteessa koskisi ainoastaan töitä ja ympäristöä, vaan se olisi myös hallinnan itsepuolustusta ja itsensäilytystä. Kenelläkään kun ei ole erityisen hyvää skenaariota tilanteeseen, jossa hallintajärjestelmät petteävät.

Kansallisten intressien ja matalan inflaation priorisointi on kuitenkin samaa järjestelmää pyörittävien ihmisten mielestä täysin järkevää, jopa välttämätöntä. Jostain syystä.

Tina Mielonen, *okgrama (River Bank)* (2011), öljy pleksille, 75 x 100 cm.
Tampereen taidemuseon kokoelma. Valokuva: MussoKuva.

